

CUPRINS

Prefață	9
Introducere. O imagine enciclopedică a științei.....	13
Capitolul I. ȘTIINȚA	
1. Cunoaștere și cunoaștere științifică.....	21
2. Evoluții, mutații și modele în aria cunoașterii științifice	26
2.1. Modelul clasic de întemeiere a științei.....	26
2.2. Modelul modern de întemeiere a științei	27
2.3. Abandonarea modelului întemeierii și poziția raționalismului critic.....	29
2.4. Concepția standard a teoriilor științifice bazate pe experiență.....	32
2.5. Abordarea holistă a teoriei științei.....	34
2.6. Modelul paradigmă a științei.....	35
3. Despre spiritul științific contemporan	37
Capitolul II. ȘTIINȚĂ A NATURII ȘI ȘTIINȚĂ SOCIALĂ	
1. Monism sau dualism metodologic?	43
2. Particularitățile științelor sociale	44
3. Epistemologia științelor sociale	46
4. Natura socială a dreptului. Paradigme care privesc explicația socialului.....	50
4.1. Paradigme interacționiste de tip marxian	51
4.2. Paradigme interacționiste de tip toquevillian	52
4.3. Paradigme de tip mertonian.....	53
4.4. Paradigme de tip weberian.....	54
4.5. Paradigme hiperfuncționaliste.....	55
4.6. Paradigme hiperculturaliste.....	55
4.7. Realismul totalitar	56
4.8. Determinismul metodologic.....	56
Capitolul III. ORDINEA ÎN SOCIETATE	
1. Normă și societate. Ordinea socială.....	59
2. Ordinea normativă și sistemul normativ social	61
2.1. Tipuri de norme în societate	64
3. Ordinea juridică – ordine normativă specifică	73
4. Rolul normativității juridice în viața socială. Funcțiile dreptului.....	76

Capitolul IV. ȘTIINȚA DREPTULUI – NATURĂ, FIZIONOMIE ȘI POTENȚIAL

1. Epistemologia juridică sau cunoașterea științifică a dreptului	83
2. Știința juridică între general și particular	87
3. Câteva teze ale doctrinei juridice.....	92
4. Despre statutul contemporan al științei dreptului	97
5. Paradigme ale cunoașterii juridice.....	99
5.1. Paradigma normativității juridice.....	100
5.2. Paradigma centrată pe conceptele juridice.....	103
5.3. Paradigma fondului moral al dreptului	107
5.4. Paradigma centrată pe comportamentul actorilor juridici	113
5.5. Paradigma comunicațională cu privire la geneza și legitimitatea dreptului în societățile democratice	114
5.6. Paradigma „noii revoluții a dreptului” în societatea globală	116
6. Cunoașterea juridică actuală - abordarea interdisciplinară și stilul integrativ	124
7. Transdisciplinaritatea-viziune metodologică majoră a cunoașterii contemporane.....	131

Capitolul V. OBIECTUL CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE ÎN DREPT – DREPTUL CA NUCLEU AL FENOMENULUI JURIDIC

1. Ipostazele identității dreptului.....	137
2. Drept, juridicitate, fenomen juridic.....	147
3. O problemă generală, tradițională și actuală a studierii și cercetării științifice în drept	151

Capitolul VI. METODELE CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE ÎN DREPT, SUB SEMNUL CONVERTIRII INTERDISCIPLINARITĂȚII CA FAPT CONSTITUTIV AL JURIDICITĂȚII

1. Metoda – semnificații și evoluții conceptuale.....	159
2. Abordări privind metoda în filosofia contemporană.....	162
3. Orizonturi și opțiuni metodologice în filosofie și știință.....	167
4. Metodologia ca temă de reflecție în doctrina juridică românească.....	175

Capitolul VII. UNELE METODE CARE POT FI APLICATE ÎN CUNOAȘTEREA ȘI ACȚIUNEA JURIDICĂ

1. Metoda logică	186
2. Metoda istorică.....	193
3. Metoda comparativă	202
4. Metoda sistemică	204
5. Metoda sociologică.....	211
6. Metoda informațional-comunicațională	218

Capitolul VIII. PROIECTUL CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE ÎN DREPT- PERSPECTIVE, CRITERII, STANDARDE ȘI INOVARE

1. Perspective, forme și niveluri de cunoaștere juridică.....	229
2. Perspectiva legiuitorului român asupra activității de cercetare științifică.....	233
3. Proiectarea cercetării științifice în drept și dimensiunea sa metodologică.....	240
3.1. Cercetarea științifică în drept și acțiunea socială eficientă	241
3.2. Cercetarea științifică – cunoaștere științifică în acțiune. Schița proiectului epistemologic tradițional	242
3.3. Abordări și tipuri în cercetarea juridică	259
4. Raționalitatea ca factor de configurare a cercetării științifice.....	273

Capitolul IX. VALIDITATEA CUNOAȘTERII JURIDICE

1. Despre sensurile validității.....	286
2. Validitatea logică în domeniul juridic	287
3. Criteriile și semnificațiile adevărului din perspectiva validării demersului științific.....	288
4. Adevărul juridic.....	293
4.1. Dimensiunile adevărului.....	293
4.2. Statutul axiologic al adevărului.....	296
4.3. Adevăr și juridicitate	297
5. Pluralitatea criteriilor de validare și demersul științific în domeniul juridic	300

Capitolul X. FILOSOFIA ȘI CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ ÎN DREPT. SUBIECTUL CUNOSCĂTOR - HOMO JURIDICUS CONȘTIENT DE SINE ÎN LUME

1. Știința și recursul la filosofie.....	307
2. Filosofia în drept.....	312
3. Știința juridică și filosofia dreptului	315
4. Dimensiunea filosofică a cercetării științifice în drept - accente contemporane	318
5. Știința și dreptul în orizontul secolului al XXI-lea	332

ÎN LOC DE CONCLUZII: O LISTĂ POSIBILĂ, PERFECTIBILĂ ȘI DESCHISĂ DE REPERE METODOLOGICE PENTRU CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ ÎN DREPT

335

Appendix.....

343

1. Carta Transdisciplinarității	343
2. Demersul științific în drept	346

Bibliografie selectivă.....

361

Prefață

Ghidul de față are ca suport lucrarea „Metodologie juridică” apărută la Editura „Universul Juridic” în anul 2005. Am încercat restructurări și dezvoltări, având în vedere dorința noastră – poate himera –, de a face conceptele vehiculate, după îndemnul kantian, mai sensibile, de a le operaționaliza pe cât posibil, – adică de a le apropia de practica actuală – de practica investigației științifice în drept dar și de o practică specifică redutabilă – jurisprudența.

Atitudinea științei dreptului în contemporaneitate față de alte științe, față de filosofie, inclusiv la nivel metodologic, nu mai poate fi aceea de ignorare, nici măcar de conexiune sau interacțiune ci de penetrare și integrare, viziune în care granițele dintre științe „utile pentru decani și librari” (Quine) sunt iluzorii și opresive, fără să se piardă desigur specificul diverselor demersuri.

Investigația științifică în drept se configurează și ea integrând în dimensiunile sale constitutive reflecția filosofică a epocii noastre, spiritul științific contemporan, socialitatea timpului nostru.

Iar pentru anchetator sau judecător, avocat, consilier sau notar, student, profesor sau cercetător în domeniul dreptului, ipostaza metodologică – fie ea instituționalizată sau informală, explicită sau implicită, mai puternică sau atenuată, care se impune pregnant sau pare a fi facultativă, – este inevitabilă. Una este atunci o reacție ad-hoc, precară, intuitivă, uneori satisfăcătoare – tristă victorie, adevărul găsit la întâmplare spunea cineva – și cu totul alta, atitudinea metodologică elaborată, care valorifică achizițiile științei și filosofiei contemporane, este flexibilă, aptă să întemeieze (provizoriu) demersul metodologic propriu, creativitatea, dar nu improvizația, mereu perfectibilă și deschisă, dar nu infailibilă.

Am încercat, așadar, să reflectăm asupra unor interogații ca: Dacă juristul își dorește ca în cunoașterea și în acțiunea juridică să atingă nivelul științific poate el să ignore tezele și sugestiile cunoașterii științifice de astăzi, demersul filosofic contemporan? Poate el spera în demersul științific la o metodologie „aparent valabilă în orice timp și în orice loc” (Mircea Manolescu) care să-i

potențeze demersul său teoretic și practic? În ce mod este această metodologie posibilă?

Este metodologia în drept o dogmatică rețetă care frânează cunoașterea și acțiunea juridică, o strategie imperfectă dar mereu perfectibilă în vederea atingerii obiectivelor propuse, o unealtă universală în drept, aptă să concerteze ordinii juridice diferite, un proiect utopic sau câte puțin din toate acestea?

Iată o problematică posibilă vizată de încercarea de față și care ne-a impus să configurăm o zonă a confluențelor informaționale de sorginte pluri-disciplinară cu relevanță metodologică în drept și care evocă o serie de contribuții elaborate de filosofi, epistemologi, sociologi, logicieni, juriști și alții.

Lucrarea oferă doar certitudinea că, pentru cercetarea științifică în drept, nu se poate oferi un algoritm, o formulă infailibilă sau o metodologie strictă care să fie aplicată mecanic pentru a obține rezultatele scontate. În același timp se relevă importanța valorificării experienței metodologice a științei și filosofiei, a cunoașterii juridice dobândite în societatea umană, a implicării în problematica socială a zilelor noastre, a deschiderii spre viitor cu inerenta sa dimensiune juridică.

În acest sens lucrarea pune la dispoziție celor interesați „materiale de construcție”, repere metodologice, care să incite la critică, ajustare, renovare și inovare proprie în demersurile teoretice și practice din fascinanta lume a dreptului.

Ediția a II-a a lucrării - prima apărută în anul 2013, realizează aprofundări conceptuale și reține standarde, criterii, sugestii din perspectivă transdisciplinară - „în discipline, între discipline și dincolo de ele”, în orizontul înțelegerii ființei umane și a lumii, în conexiune cu universul (Basarab Nicolescu). Ea pune la dispoziția celor interesați, „Carta Transdisciplinarității” și un studiu sintetic privind cercetarea științifică în drept susținut de autor la Congresul mondial de filosofie a dreptului, Washington, 2015 (appendix), cât și o bibliografie mai bogată. Datele pot fi utile în cercetarea științifică a dreptului realizată în mediul universitar, apte să potențeze demersul metodologic al juristului, în argumentare, interpretare, luarea deciziei juridice sau aplicarea acesteia. Sunt integrate schița unei imagini contemporane a științei cât și informații privind cercetarea științifică a dreptului, în orizontul secolului al XXI-lea. Se relevă astfel faptul că, cercetarea științifică în drept este profund marcată de complexitate, multitudinea perspectivelor de abordare și

de arsenalul metodologic folosit, context în care, raționalitatea juridică trebuie să integreze multiple dimensiuni ale raționalității sociale. Se pledează astfel pentru depășirea unei atitudini improvizate, precare, uneori satisfăcătoare, în favoarea unei atitudini metodologice elaborate, care să integreze în experiența metodologică tradițională a dreptului achizițiile științei și filosofiei contemporane. Lucrarea oferă repere metodologice pentru formarea gândirii juridice, constituie un ghid pentru elaborarea temelor de licență și investigarea științifică a unor probleme în cadrul perfecționării prin programe de masterat sau doctorat, propune juriștilor un instrument metodologic interdisciplinar și transdisciplinar contemporan apt să susțină eforturile proprii de creativitate juridică pentru integrarea în ordinea juridică europeană, explorarea diverselor sisteme juridice și soluționarea problemelor contemporane.

Aduc-și pe această cale -, mulțumiri editurii, tuturor acelor care au contribuit ca această ediție a lucrării să vadă lumina tiparului, și – nu în ultimul rând – soției, întregii mele familii.

Ion Craiovan,

București,

21 Martie, 2021